

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 kwietnia 2017r.

Sąd Okręgowy w Łomży Wydział I Cywilny

w składzie :

Przewodniczący : Andrzej Kordowski

Protokolant : Ewa Miciura

po rozpoznaniu w dniu 27 marca 2017r. w Łomży

sprawy z powództwa (...)R. C.

przeciwko I. C. (1) i P. C. (1)

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną i wydanie

I. uznaje za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości R. C., umowę darowizny z dnia 20 października 2012r., zawartą pomiędzy I. C. (2) a P. C. (1) i I. C. (1) w Kancelarii Notarialnej E. K. , (...) spółka cywilna z siedzibą w W. przed Notariuszem E. R.. A. Nr (...) w zakresie przekazania na współwłasność, w udziałach po 1/2 na rzecz I. C. (1) i P. C. (1) zabudowanej nieruchomości gruntowej składającej się z działek oznaczonych w ewidencji gruntów nr (...) o pow. 0,0755ha, (...) o pow. 0,0684 ha, (...) o pow. 0.0112 ha, (...) o pow. 0,00582 ha, o łącznej pow. 0,1609 ha, położonej w Ł., w obrębie ewidencyjnym (...), gminie Ł., dla której prowadzona jest księga wieczysta w Sądzie Rejonowym w Łomży Wydział Ksiąg Wieczystych KW (...);

II. nakazuje pozwanym I. C. (1) i P. C. (1) , aby wydali masie upadłości R. C. zabudowaną nieruchomość, szczegółowo opisaną w pkt I wyroku w terminie 30 dni od daty uprawomocnienia się wyroku;

III. zasądza od pozwanych I. C. (1) i P. C. (1) na rzecz powoda Syndyka Masy Upadłości R. C. kwotę 14.417 zł. tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego;

IV. nakazuje pobrać od pozwanych I. C. (1) i P. C. (1) na rzecz Skarbu Państwa- Sądu Okręgowego w Łomży kwotę 70.000 zł tytułem nieuiszczonej opłaty od pozwu, od której powód był zwolniony z mocy prawa.

Sygn. akt I C 378/16

UZASADNIENIE

Powód Syndyk Masy Upadłości R. C. w pozwie skierowanym przeciwko I. C. (1) i P. C. (1) wniósł o uznanie za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości R. C., umowę darowizny z 20.10.2012 r., zawartą pomiędzy I. C. (2) a P. C. (1) i I. C. (1) przed notariuszem E. K. rep. A nr 10871/2012 w Kancelarii Notarialnej w W. przy ul. (...) lok. 13, na mocy której pozwani stali się współwłaścicielami nieruchomości zabudowanej budynkiem mieszkalnym położonej w Ł., dla której Sąd Rejonowy w Łomży VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW (...) oraz o nakazanie pozwanym wydania Syndykowi Masy Upadłości R. C. tej nieruchomości. Ponadto wniósł o zasądzenia od pozwanych na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu wskazał, że postanowieniem z 03.08.2015 r., na skutek wniosku wierzyciela z 11.08.2014 r. została ogłoszona upadłość R. C. prowadzącego do 31.05.2014 r. działalność gospodarczą. Wcześniej w stosunku do dłużnika

R. C. Komornik Sądowy prowadził kilkanaście egzekucji. Egzekucja była bezskuteczna. W dniu 17.08.2012 r. pomiędzy R. C. a I. C. (2) została zawarta umowa o rozdzielenie majątkowej małżeńskiej oraz umowa o podział majątku wspólnego. W wyniku umowy o podział majątku wspólnego nieruchomości objęta powództwem znalazła się w majątku żony R. C. Następnie nieruchomość ta została przekazana umową darowizny z 20.10.2012 r. na rzecz pozwanych. Powołując się na treść art. 126 p.u.n. wskazał, że umowa majątkowa zawarta między małżonkami jest bezskuteczna z mocy prawa w stosunku do masy upadłości, gdyż została zawarta dwa lata przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. W konsekwencji bezskuteczności ustanowienia rozdzielenia majątkowej syndyk może żądać przekazania do masy przedmiotów, które w wyniku podziału przypadły drugiemu małżonkowi, o ile jeszcze do niego należą i/ lub uznania dalszych czynności za bezskuteczne. Jako podstawę żądania uznania za bezskuteczną czynności prawnej w postaci umowy darowizny zawartej pomiędzy I. C. (2) a pozwanymi, powód wskazał art. 531 § 2 k.c. W ocenie pozwanego czynność podziału majątku wspólnego została dokonana przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli, czego dłużnik miał świadomość. Z pisma komornika wynika, że od stycznia 2012 r. wierzyciele R. C. uzyskiwali tytuły wykonawcze, które w późniejszym okresie przybywały lawinowo. Ponadto w 2012 r. dłużnik zaprzestał spłacanie długów i stał się niewypłacalny. W wyniku umowy o podział majątku wspólnego osoba trzecia - I. C. (2) uzyskała korzyść majątkową. Wskazując na domniemanie wynikające z art. 527 § 3 k.c. powód podniósł, że wiedziała ona, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Niezależnie od tego wskazał, że wszystkie wpisane na nieruchomości hipoteki to hipoteki umowne wpisane na zabezpieczenie zobowiązań R. C., musiała ona zatem znać sytuację finansową męża. Zdaniem powoda pozwani jako synowie R. C. także mieli wiedzę, że dłużnik działał z pokrzywdzeniem wierzycieli o czym przesądza samo domniemanie zawarte w art. 527 § 3 k.c. Ponadto powód zwrócił uwagę, że zgodnie z art. 124 ust. 1 p.u.n. majątek wspólny małżonków wchodzi do masy upadłości, a jego podział jest niedopuszczalny. Jednocześnie zgodnie z ust. 3 ww. przepisu małżonek upadłego występuje w charakterze wierzyciela oraz należności z tytułu udziału w majątku wspólnym może dochodzić jedynie poprzez zgłoszenie wierzytelności.

Reprezentowani w sprawie przez profesjonalnego pełnomocnika pozwani I. C. (1) i P. C. (1) wnieśli o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanych kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwani wskazywali, że I. C. (2) zawierając umowę o rozdzielenie majątkowej i podział majątku wspólnego oraz dokonując darowizny nieruchomości na rzecz pozwanych nie miała wiedzy o zobowiązaniach jej małżonka wobec wierzycieli. Jeszcze przed dokonaniem tych czynności R. C. i I. C. (2) pozostawali w długotrwałej separacji. Pozwani także nie mieli wiedzy o ewentualnym pokrzywdzeniu wierzycieli. Ponadto zdaniem pozwanych w dacie dokonania kwestionowanej czynności prawnej nie było możliwe prowadzenie egzekucji z nieruchomości, gdyż była ona objęta wspólnością majątkową małżeńską, a wierzytelności dotyczyły jedynie R. C. i tylko względem niego wydane były tytuły wykonawcze bez opatrzenia ich klauzulami wykonalności przeciwko jego małżonce. Wobec tego wierzyciele R. C. mogliby w 2012 r. co najwyżej prowadzić egzekucję z udziału w wysokości 1/2, co oznacza że powód może żądać uznania za bezskuteczną ww. umowy darowizny co najwyżej w zakresie dotyczącym udziału w 1/2 części majątku przysługujące R. C..

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

Nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z 05.04.2012 r. sygn. akt VII GNc 100/12 Sąd Okręgowy Sąd Gospodarczy w Białymstoku nakazał pozwanemu R. C., aby zapłacił powodowi (...) Sp. z o.o. w A. kwotę 1.008.719,05 zł wraz z ustawowymi odsetkami w stosunku rocznym oraz kwotę 19.826 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu, albo wniósł w tym terminie sprzeciw (k. 168v).

Postanowieniem z 21.01.2013 r. sygn. akt VII GCo 4/13 Sąd Okręgowy w Białymstoku nadał ww. nakazowi zapłaty klauzulę wykonalności także przeciwko małżonce dłużnika I. C. (2), z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością majątkową (k. 168).

W latach 2011-2015 Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Łomży K. B. prowadziła przeciwko R. C. 41 postępowań egzekucyjnych, w tym z wniosku wierzyciela (...) Sp. z o.o. w A. posiadającego tytuł wykonawczy

wystawiony przeciwko I. C. (2) z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością majątkową. W toku prowadzonego postępowania egzekucyjnego w wyniku licytacji zostały sprzedana nieruchomości stanowiąca własność R. C. i jego żony I. C. (2) (k. 167). Na datę 01.08.2014 r. Komornik Sądowy K. B. prowadziła wobec R. C. 27 postępowań egzekucyjnych wszczętych w latach 2012-2014 w oparciu o tytuły wykonawcze powstałe między innymi w 2012 r. We wszystkich sprawach egzekucyjnych prowadzonych na datę 01.08.2014 r. łącznie zadłużenie R. C. wynosiło 4.6000.000 zł (k. 21-26).

W księdze wieczystej Kw nr (...) prowadzonej dla nieruchomości lokalowej nr 1 położonej w obrębie miasta Ł. przy ul. (...) o pow. 327,10m² - stanowiącej majątek wspólny R. i I. C. (2) w 2012 r. wpisane były hipoteki przymusowe na rzecz wierzyciela Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na kwoty 52.039,70 zł i 73.937 zł (k. 176-186).

W 2010-2011 r. R. C. założył spółkę (...) sp. z o.o. Syn R. C., pozwany I. C. (1) w okresie 2013-14 r. był członkiem zarządu ww. spółki (zeznania I. C. (1), k. 224v, naganie od 00:08:16 minuty).

R. C. i I. C. (2), w dniu 17.08.2012 r. , w formie aktu notarialnego, Rep. A 2406/2012, sporządzonym przez notariusza D. N., prowadzącą Kancelarię Notarialną w O., zawarli umowę majątkową małżeńską ustanawiającą rozdzielność majątkową oraz umowę o podział majątku wspólnego. W umowie oświadczyli, że w skład ich majątku wspólnego wchodzi między innymi:**1)** nieruchomość będąca w użytkowaniu wieczystym do 29.12.2009 r. położona w Ł., oznaczona nr (...), (...), (...), (...) łącznej pow. 0,3137 ha, zabudowana częścią przybudówki do magazynu maszyn rolniczych, magazynem środków ochrony roślin, pomieszczeniami biurowymi i budynkiem metalówki, stanowiącymi odrębną od gruntu nieruchomością, dla której prowadzona jest księga wieczysta nr KW (...). W dziale IV księgi wieczystej figurowały: hipoteka umowną zwykłą w kwocie 1.100.000 zł na rzecz Banku (...) S.A. w W., hipoteką umowną kaucyjną do kwoty 220.000 zł na rzecz Banku (...) S.A. w W., hipoteka umowna łączna w kwocie 1.200.000 zł na rzecz (...) Sp. z o.o. w A.; **2)** niezabudowana nieruchomość rolna oznaczona nr (...), (...), (...), (...), (...) o łącznej powierzchni 0,4882 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta KW (...) obciążona hipoteką umowną łączną w kwocie 1.200.000 zł na rzecz (...) Sp. z o.o. w A.; **3)** zabudowana nieruchomość o łącznej powierzchni 0,1609 ha, oznaczona nr (...), (...), (...) i (...), położona w obrębie miasta Ł. zabudowana budynkiem mieszkalnym objęta księgą wieczystą Kw nr (...), obciążona hipoteką umowną łączną zwykłą w kwocie 1.100.000 zł na rzecz Banku (...) S.A. w W. i hipoteką umowną łączną kaucyjną do kwoty 1.100.000 zł na rzecz Banku (...) S.A. w W.; **4)** niezabudowana nieruchomość o pow. 0,0898 ha, oznaczona nr (...) położona w obrębie miasta Ł., objęta księgą wieczystą Kw nr (...), obciążona hipoteką umowną łączną zwykłą w kwocie 1.100.000 zł na rzecz Banku (...) S.A. w W. i hipoteką umowną łączną kaucyjną do kwoty 1.100.000 zł na rzecz Banku (...) S.A. w W.; **5)** stanowiący odrębną nieruchomość lokal mieszkalny nr (...) położony w obrębie miasta Ł. przy ul. (...) o pow. 327,10m², dla którego prowadzona jest Kw nr (...); **6)** udział wynoszący 1/4 części niezabudowanej nieruchomości o łącznej pow. 0,6999 ha, oznaczonej nr (...), (...) i (...) położonej w obrębie miasta Ł. objętej Kw nr (...) obciążonej hipoteką przymusową zwykłą w kwocie 16.334,40 zł na rzecz ZUS, hipoteką przymusową zwykłą w kwocie 3.480,93 zł na rzecz Naczelnika Urzędu Skarbowego w Ł., hipoteką przymusową zwykłą w kwocie 11.658,20 zł na rzecz Naczelnika Urzędu Skarbowego w Ł., hipoteką przymusową zwykłą w kwocie 2.709,78 zł na rzecz Naczelnika Urzędu Skarbowego w Ł.. I. i R. małżonkowie C. oświadczyli, że znany jest im stan faktyczny i prawny ww. nieruchomości i udziału w nieruchomości, w tym wysokość faktycznego zadłużenia z tytułu kredytów i innych zobowiązań zabezpieczonych hipotekami. Na mocy ww. umowy dokonali oni zgodnego podziału majątku wspólnego, którego łączną wartość określili na kwotę 4.000.000 zł, w ten sposób że nieruchomość będąca w użytkowaniu wieczystym opisaną w punkcie 1 i niezabudowaną nieruchomość rolną opisaną w punkcie 2 nabył R. C. - bez spłat, zaś nieruchomości i udział w nieruchomości opisane w punktach 3-6 nabyła I. C. (2) - bez spłat (k. 83-88).

Umową darowizny z 20.10.2012 r. zawartą pomiędzy I. C. (2) a P. C. (1) i I. C. (1) w Kancelarii Notarialnej E. K., (...) spółka cywilna z siedzibą w W. przed Notariuszem E. R.. A. Nr (...) I. C. (2) darowała synom P. C. (1) i I. C. (1), na współwłasność, w udziałach 1/2 części każdemu z nich zabudowaną nieruchomość gruntową składającą się z działek nr (...) o łącznej pow. 0,1609 ha, położoną w Ł., dla której Sąd Rejonowy w Łomży Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą Kw nr (...) oraz niezabudowaną nieruchomość gruntową stanowiącą działkę nr (...) o pow. 0,0898 ha, dla której Sąd Rejonowy w Łomży Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą Kw nr (...).

Jednocześnie P. C. (1) i I. C. (1) ustanowili na rzecz matki I. C. (2) i ojca R. C. służebność osobistą polegającą na prawie dożywotniego, nieodpłatnego zamieszkiwania w budynku znajdującym się na nieruchomości składającej się z działek nr (...) (k. 94-98).

Ww. umowy zostały sporządzone z pokrzywdzeniem wierzycieli R. C.. W dniu ich zawarcia I. C. (2) oraz P. C. (1) i I. C. (1) znali sytuację finansową R. C. oraz wiadomym im był cel zawarcia umów.

W dniu 12.08.2014 r. (data wpływu do SR w Łomży) wierzyciel (...) Spółdzielnia Mieszkaniowa w Ł. złożyła wniosek o ogłoszenie upadłości przedsiębiorcy R. C. prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą Handel (...) R. C. (k. 17-20).

Sąd Rejonowy w Łomży V Wydział Gospodarczy w Ł. w punkcie I prawomocnego postanowienia z 05.08.2015 r., sygn. akt V GU 7/17 ogłosił upadłość obejmującą likwidację majątku dłużnika przedsiębiorcy R. prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą Handel (...) R. C. (k. 16).

Zgodnie z projektem planu sumy uzyskanej ze sprzedaży nieruchomości składającej się z działek o nr (...) położonych w Ł., dla której Sąd Rejonowy w Łomży Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr KW (...) sporządzonym na dzień 24.10.2014 r. suma podlegająca podziałowi była to kwota 168.907,50 zł (k. 27-36).

Postanowieniem z 26.11.2014 r. sygn. akt I Co 372/13 Sąd Rejonowy w Łomży zatwierdził projekt podziału sumy uzyskanej z egzekucji z nieruchomości R. C. sporządzony 24.10.2014 r. (k. 115-121).

Zgodnie z projektem planu podziału sumy uzyskanej ze sprzedaży prawa użytkowania wieczystego gruntu składającego się z działek o nr (...) oraz prawa własności posadowionych na nich budynków stanowiących odrębny od gruntu przedmiot własności, dla których prowadzona jest księga wieczysta nr KW (...) oraz ze sprzedaży prawa własności działek nr (...), dla których prowadzona jest księga wieczysta nr KW (...), sporządzonym na dzień 31.12.2014 r. suma podlegająca podziałowi była to kwota 1.941.576,75 zł (k. 37-46).

Postanowieniem z 28.01.2015 r. sygn. akt I Co 1732/12 Sąd Rejonowy w Łomży zatwierdził projekt podziału sumy uzyskanej z egzekucji z nieruchomości R. C. sporządzony 12.01.2015 r. (k. 142-143).

Syndyk Masy Upadłości R. C. 07.04.2016 r. do Sądu Okręgowego w Białymstoku wniósł pozew skierowany przeciwko (...) Sp. z o.o. w Ł. o uznanie za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości R. C. umowy przeniesienia własności (wniesienia aportu) z dnia 05.12.2012 r., na mocy której pozwana spółka stała się właścicielem nieruchomości w postaci lokalu niemieszkalnego, położonego w Ł. przy ul. (...). S. W. (...). Umowa spółki (...) Sp. z o.o. w Ł. została zawarta 20.10.2012 r. pomiędzy I. C. (2) a synem I. C. (1) (k. 117-128).

Zgodnie ze sporządzoną przez Syndyka listą wierzytelności kwota wierzytelności na dzień 25.07.2016 r. wynosiła 2.028.022,73 zł (k. 164-166).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o zgromadzone w sprawie dokumenty wyżej wskazane, na które składały się: orzeczenia sądu, pisma Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Łomży, projekty planu podziału, odpisy zupełne ksiąg wieczystych, odpisy aktów notarialnych, pozew o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną przeciwko I., lista wierzytelności. Żadna ze stron nie kwestionowała prawdziwości zgromadzonych dokumentów, nie budziły one również wątpliwości Sądu, co do ich autentyczności.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo zasługuje na uwzględnienie w całości.

Powód domagał się uznania za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości R. C. umowy darowizny z 20.10.2012 r. zawartej pomiędzy I. C. (2) a P. C. (1) i I. C. (1). Przedmiotem tej umowy była nieruchomość, którą I. C. (2) nabyła na skutek podziału majątku wspólnego dokonanego umową z 17.08.2012 r., którą poprzedziła umowa majątkowa

małżeńska ustanawiająca rozdzielność majątkową między R. C. i I. C. (2). Powództwo dotyczyło zatem czynności prawnej, którą osoba trzecia rozporządziła korzyścią majątkową uzyskaną od dłużnika na rzecz kolejnej osoby. Podstawą roszczenie jest art. 531 § 2 k.c.

Uwzględnienie powództwa zaskarżającego czynność prawną, którą osoba trzecia rozporządziła korzyścią majątkową uzyskaną od dłużnika na rzecz kolejnej osoby, zależy, w pierwszej kolejności, od wykazania wynikających z art. 527 § 1 k.c. przesłanek uzasadniających uznanie bezskuteczności czynności prawnej dłużnika przysparzającej korzyść osobie trzeciej. Jakkolwiek osoba trzecia nie jest biernie legitymowana w sprawie o ubezskutecznienie dokonanego przez nią rozporządzenia uzyskaną od dłużnika korzyścią na rzecz kolejnej osoby i w związku z tym w sentencji wyroku rozstrzygającego tę sprawę nie orzeka się o bezskuteczności względem powoda czynności prawnej dłużnika przysparzającej korzyść osobie trzeciej, to jednak ustalenie w tej sprawie przesłanek warunkujących ubezskutecznienie czynności prawnej dłużnika, stanowi konieczny warunek orzeczenia o bezskuteczności wobec powoda czynności prawnej, którą osoba trzecia rozporządziła korzyścią uzyskaną od dłużnika na rzecz kolejnej osoby; ustalenie to powinno znaleźć wyraz w uzasadnieniu wyroku zawierającego to orzeczenie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2006 r., V CSK 330/06). Ponadto art. 531 § 2 k.c. uzależnia uwzględnienie powództwa pauliańskiego zaskarżającego czynność prawną, którą osoba trzecia rozporządziła korzyścią uzyskaną od dłużnika na rzecz kolejnej osoby, od tego, aby ta osoba wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną. Chodzi tu o wiedzę rzeczywistą - sama więc możliwość dowiedzenia się przy dołożeniu należytej staranności nie wystarcza (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2002 r., V CKN 1446/00) - o wynikających z art. 527 § 1 k.c. przesłankach ubezskutecznienia czynności dłużnika (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2010 r., II CSK 545/09). Jednak ze względu na to, że akcja pauliańska stanowi sankcję wymierzoną przeciwko nagannym zachowaniom dłużnika i osób działających w powiązaniu z nim na niekorzyść wierzycieli w ogóle, nie jest tu wymagana, w razie niemożności zaspokojenia się przez powoda z majątku dłużnika, wiedza następcy prawnego osoby trzeciej o przysługiwaniu powodowi określonej zaskarżalnej wierzytelności. Wystarcza jego wiedza o tym, że osoba trzecia wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła wiedzieć, że dłużnik dokonując przysporzenia na jej rzecz miał rozeznanie, iż czynność ta może spowodować niemożność zaspokojenia się z jego majątku przez wierzycieli w ogóle; w przypadku zaś odpłatnego nabycia przez następcę prawnego osoby trzeciej korzyści, którą osoba ta uzyskała od dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli bezpłatnie (art. 528 k.c.) wystarcza wiedza następcy prawnego o bezpłatnym uzyskaniu tej korzyści przez osobę trzecią od dłużnika. Ciężar dowodu wymaganej przez art. 531 § 2 k.c. wiedzy o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną spoczywa, stosownie do art. 6 k.c., na powodzie. W przypadkach, w których w odniesieniu do ubezskutecznienia czynności prawnej dokonanej przez dłużnika znajdują zastosowanie domniemania ziszczenia się określonych przesłanek, oznacza to powinność udowodnienia wiedzy o podstawie domniemania danej przesłanki. W takich przypadkach rzeczą pozwanego kontrahenta osoby trzeciej będzie obalenie domniemania ziszczenia się tej przesłanki (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11.12.2013 r., IV CSK 222/13, Legalis nr 819299).

W świetle powyższych uwag, Sąd rozważył kolejno warunki uwzględnienia powództwa, którego przedmiotem była umowa darowizny z 20.10.2012 r. zawartej pomiędzy I. C. (2) a P. C. (1) i I. C. (1), obejmująca nieruchomości, którą I. C. (2) nabyła na skutek podziału majątku wspólnego dokonanego umową z 17.08.2012 r., którą poprzedziła umowa majątkowa małżeńska ustanawiająca rozdzielność majątkową między R. C. i I. C. (2).

W pierwszej kolejności należało zatem rozważyć, czy zaistniały przesłanki z art. 126 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe (tytuł ustawy obowiązujący od 01.01.2016 r.). uznania za bezskuteczną umowy majątkowej małżeńskiej ustanawiającej rozdzielność majątkową w stosunku do masy upadłości.

Zgodnie z art. 126 ust. 1 ww. ustawy ustanowienie rozdzielności majątkowej umową majątkową jest skuteczne w stosunku do masy upadłości tylko wtedy, gdy umowa zawarta została co najmniej dwa lata przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. A contrario, ustanowienie rozdzielności majątkowej na mocy umowy majątkowej małżeńskiej nie będzie skuteczne w stosunku do masy upadłości wtedy, gdy umowa taka została zawarta w okresie dwóch lat przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. W przywołanym przepisie, ustawodawca wprowadził jeden z przypadków, kiedy to konkretna czynność prawna z mocy samej ustawy wywołuje (bądź nie) skutki wobec

masy upadłości tak, aby interesy wierzycieli, jakie ma do zrealizowania postępowanie upadłościowe, zostały w pełni urzeczywistnione.

W kontekście regulacji z art. 126 ust. 1 ustawy Prawo upadłościowe, w świetle uzyskanego materiału dowodowego, stwierdzić należy, że umowa majątkowa małżeńska ustanawiająca między dłużnikiem R. C. i jego małżonką I. C. (2) rozdzielną majątkową zawarta 17.08.2012 r. dokonana została w okresie dwóch lat przed dniem zgłoszenia przez wierzyciela (...) Spółdzielnię Mieszkaniową w Ł. wniosku o ogłoszenie upadłości R. C.. Wniosek ten został zgłoszony w dniu 12.08.2014 r., a zatem czynność prawna – wprowadzenie ustroju rozdzielną majątkową małżeńską dokonana została w okresie wskazanych w art. 126 ust. 1 u.p.n. Tym samym kwalifikować należy ją jako bezskuteczną w stosunku do masy upadłości. Oznacza to, że umowy tej nie bierze się w ogóle pod uwagę, skład zaś majątku wspólnego, których wchodzi do masy upadłości, ustala się według takiej zasady, jakiej małżonkowie podlegaliby, gdyby przedmiotowej umowy nie zawarli. W konsekwencji bezzasadne jest stanowisko pozwanych, zawarte w odpowiedzi na pozew, zgodnie z którym powód może żądać uznania za bezskuteczną umowy darowizny z 20.10.2012 r. zawartej przez I. C. (2) co najwyżej w zakresie dot. udziału w 1/2 części przysługującego R. C.. Zgodnie bowiem z art. 124 ust. 1 u.p.n. z dniem ogłoszenia upadłości jednego z małżonków powstaje między małżonkami rozdzielną majątkową, o której mowa w art. 53 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2012 r. poz. 788, z późn. zm.). Jeżeli małżonkowie pozostawali w ustroju wspólności majątkowej, majątek wspólny małżonków wchodzi do masy upadłości, a jego podział jest niedopuszczalny. W myśl ust. 3 ww. przepisu małżonek upadłego może dochodzić w postępowaniu upadłościowym należności z tytułu udziału w majątku wspólnym, zgłaszając tę wierzytelność sędziemu-komisarzowi. Dlatego skutki uznania bezskuteczności umowy objętej żądaniem pozwu dotyczą całości przedmiotu umowy.

Odnosnie umowy o podział majątku wspólnego z 17.08.2012 r. zawartej między dłużnikiem R. C. a I. C. (2). Zgodnie z art. 527 k.c. gdy wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć (§ 1) Czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności (§ 2). Jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (§ 3). W świetle ww. przepisu przesłankami skargi pauliańskiej są: 1) dokonanie przez dłużnika z osobą trzecią czynności prawnej, na skutek której osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową oraz doszło do pokrzywdzenia wierzycieli, 2) działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, 3) wiedza lub możliwość (przy zachowaniu należytej staranności) dowiedzenia się o tym przez osobę trzecią (por. A. Rzetecka-Gil, Komentarz do art. 527 Kodeksu cywilnego, Lex). Ciężar udowodnienia wszystkich wskazanych przesłanek zgodnie z art. 6 k.c. spoczywa na powodzie.

Przesłanki skargi pauliańskiej zostały spełnione. Na skutek umowy o ustanowienie rozdzielną majątkową I. C. (2) uzyskała na własność nieruchomości m.in. własność zabudowanej nieruchomości o łącznej powierzchni 0,1609 ha, oznaczonej nr (...), (...), (...) i (...), położoną w obrębie miasta Ł. zabudowaną budynkiem mieszkalnym objęta księgą wieczystą Kw nr (...). Na skutek tej czynności wierzyciele dłużnika R. C. utracili możliwość zaspokojenia się z ww. składnika majątku, który w sytuacji braku umowy wszedłby w całości w skład masy upadłości, a I. C. (2) mogłaby jedynie dochodzić należności z tytułu udziału w majątku wspólnym w postępowaniu upadłościowym. R. C. stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem podziału majątku wspólnego. W toku postępowania upadłościowego tylko częściowo zaspokojone zostały roszczenia wierzycieli. Dłużnik R. C. ustanawiając rozdzielną majątkową oraz dokonując podziału majątku wspólnego miał świadomość, że czynność przez niego dokonana może spowodować dla ogółu wierzycieli niemożność zaspokojenia się. Umowa z 17.08.2012 r. została zawarta w chwili, w której wobec R. C. toczyły się już postępowania egzekucyjne, a zatem R. C. przestał spłacać wymagalne zobowiązania. Przed zawarciem umowy wierzyciel (...) Sp. z o.o. uzyskał tytuł wykonawczy w postaci nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym na kwotę, która przekraczała 1/4 wartości majątku wspólnego małżonków,

którzy w umowie oszacowali go na kwotę 4.000.000 zł. W 2012 r. na jednej z nieruchomości stanowiącej majątek wspólny zostały wpisane hipoteki przymusowe na rzecz ZUS w kwotach 52.039,70 zł i 73.937 zł. Ponadto z informacji Komornika Sądowego wynika, że tuż po dacie zawarcia umowy jeszcze na przełomie 2012/2013 r. liczni wierzyciele R. C. uzyskali tytuły wykonawcze, na łączną kwotę główną przekraczającą znacznie 800.000 zł (k. 21-26). R. C. na datę sporządzenia umowy posiadał zatem szereg długów wobec licznych wierzycieli i nie regulował wymagalnych zobowiązań. W świetle powyższych okoliczności niewiarygodne były zeznania R. C., że finansowe problemy zaczęło się dopiero około 2013 r. (k. 189). Nie ulega wątpliwości, że miał on wiedzę o istnieniu wierzycieli. Uwzględniając natomiast jego doświadczenie życiowe jako przedsiębiorcy prowadzącego dużą działalność gospodarczą, Sąd doszedł do przekonania, że zawierając umowę rozdzielności majątkowej i umowę o podział majątku wspólnego dłużnik znał skutki tej czynności prawnej dla swego majątku w postaci usunięcia ze swego majątku składników majątkowych. Celem działania dłużnika było udaremnienie zaspokojenia się z nich przez wierzycieli. Po stronie I. C. (2) będącej w bliskim stosunku z dłużnikiem w rozumieniu art. 527 § 3 k.c., zachodzi z kolei domniemanie, którego pozwani nie obalili, iż wiedziała, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Jak wynika z treści zeznań I. C. (2) od 2010 r., R. C. przestał mieszkać z żoną i dziećmi i zamieszkał w W. ze swoją partnerką. I. C. (2) twierdziła, że kontakt między nimi ograniczał się wyłącznie do sprawy dotyczących dzieci. Każde z nich prowadziło wówczas własną działalność gospodarczą. Każde miało własne życie zawodowe. Świadek zeznał, że o kłopotach finansowych męża dowiedziała się w 2013 r. lub 2014 r. (k. 187v-188v, od 00:07:56 minuty). R. C. także zeznał, że I. C. (2) nie miała wiedzy odnośnie jego zobowiązań finansowych (k. 188v-189, nagranie od 00:33:03 minuty). Sąd nie dał wiary zeznaniom I. C. (2) i R. C.. W 2012 r. na nieruchomości lokalowej stanowiącej majątek wspólny wpisane zostały hipoteki przymusowe na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, co oznacza iż I. C. (2) miała wiedzę o istnieniu długów wobec organu rentowego. W dacie zawarcia umowy niemal wszystkie nieruchomości wchodzące w skład majątku wspólnego obciążone były hipotekami. (...) Sp. z o.o. uzyskał przeciwko I. C. (2) – jako małżonce dłużnika, klauzulę wykonalności na prawomocnym nakazie zapłaty z 05.04.2012 r. I. C. (2) uczestniczyła zatem w zaciąganiu zobowiązań finansowych przez jej męża R. C. i o nich wiedziała. Orientowała się ona w jego sytuacji finansowej oraz miała świadomość celu i skutków umowy z 17.08.2012 r. Wskazuje na to, między innymi też okoliczność, że w krótkim okresie po zawarciu umowy o podział majątku wspólnego, przeniosła ona składniki majątku które uzyskała w wyniku tego podziału na rzecz innych osób i podmiotów. Rozporządzenie to dotyczyło nieruchomości będącej przedmiotem postępowania, której wartość wraz z działką nr (...) małżonkowie oszacowali na kwotę 1.400.000 zł oraz lokalu niemieszkalnego, którego wartość małżonkowie oszacowali na kwotę 400.000 zł. I. C. (2) w dalszej kolejności wyzbyła się zatem najbardziej wartościowych składników majątku, które uzyskała na skutek podziału. Reasumując, dłużnik R. C. dokonując czynności prawnej w postaci podziału majątku wspólnego, niewątpliwie działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli wskutek doprowadzenia do stanu niewypłacalności w stopniu wyższym, niż stan sprzed dokonania czynności, a I. C. (2), pomimo tego, jak twierdzi, że nie miała wiedzy o sytuacji finansowej męża, to przy dochowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć, zwłaszcza, że majątek wspólny małżonków niemal w całości obciążony był hipotekami na rzecz licznych wierzycieli. Na niekorzyść I. C. (2) działa także domniemanie wynikające z art. 527 § 3 k.p.c., domniemanie to, jako domniemanie prawne, wiązało Sąd (art. 234 k.p.c.), a pozwani żadnymi dowodami nie wykazali fałszywości wniosku tego domniemania.

W świetle wyżej wskazanych okoliczności zaistniały przesłanki uzasadniające uznanie bezskuteczności umowy o podział majątku wspólnego w stosunku do masy upadłości R. C. wynikające z art. 527 k.c.

W tym stanie rzeczy pozostało do rozważenia, czy pozwani P. C. (2) i I. C. (1) posiadali wiedzę o tym, że I. C. (2) wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła wiedzieć, że dłużnik R. C. w chwili zawarcia umowy o podział majątku wspólnego miał rozeznanie, iż czynność ta może spowodować niemożność zaspokojenia się z jego majątku przez wierzycieli. Zgodnie z art. 531 § 2 k.c., wymaganie, aby następca prawny osoby trzeciej wiedział o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną, odpada jednak, jeżeli rozporządzenie przez osobę trzecią na rzecz następcy prawnego korzyścią uzyskaną od dłużnika było nieodpłatne. W takim przypadku uznanie czynności prawnej rozporządzającej osoby trzeciej za bezskuteczną wobec powoda zależy wyłącznie od wykazania wynikających z art. 527 § 1 k.c. przesłanek uzasadniających uznanie bezskuteczności czynności prawnej

dłużnika przysparzającej korzyść osobie trzeciej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11.12.2013 r., IV CSK 222/13, Legalis nr 819299).

I. C. (2) darowała na rzecz pozwanych nieruchomości uzyskaną w wyniku podziału majątku wspólnego. Rozporządzenie to miało zatem charakter nieodpłatny. Nieodpłatnego charakteru umowy nie zmienia okoliczność, że jednocześnie pozwani na nabytej nieruchomości ustanowili na rzecz I. C. (2) i R. C. służebność osobistą, polegającą na prawie dożywotniego, nieodpłatnego zamieszkiwania w budynku znajdującym się na tej nieruchomości. Umowa ustanowienia nieodpłatnych służebności jest odrębną umową od umowy darowizny, ustanowienie służebności nie było warunkiem dokonania darowizny.

Niezależnie od powyższego należy stwierdzić, że pozwani P. C. (2) i I. C. (1) posiadali wiedzę o tym, że I. C. (2) wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła wiedzieć, że dłużnik R. C. w chwili zawarcia umowy o podział majątku wspólnego miał wiedzę i skutkach prawnych tej czynności w stosunku do wierzycieli.

Sąd Okręgowy nie dał wiary zeznaniom pozwanego I. C. (1), zgodnie z którymi pozwany nie miał wiedzy odnośnie problemów finansowych ojca R. C.. I. C. (1) aktywnie uczestniczył w prowadzonych przez swoich rodziców działalnościach gospodarczych. Z jego zeznań wynikało, że w latach 2013-2014 był członkiem zarządu spółki założonej w 2010-2011 r. przez R. C.. Natomiast z pozwu skierowanego przez Syndyka Masy Upadłości przeciwko (...) Sp. z o.o. wynika, że 20.20.2012 r. zawarł on umowę tejże spółki wraz z matką I. C. (2). Znamiennym jest, że spółka ta stała się także właścicielem nieruchomości wchodzącej uprzednio w skład majątku wspólnego R. i I. C. (2). I. C. (1) był zatem wprowadzony w sprawy finansowe rodziców i nie można uznać, że wiedzę o nich nabył dopiero po zawarciu omówionych umów.

Dlatego na mocy art. 131 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe w zw. z art. 527 k.c. i art. 531 § 2 k.c. Sąd uznał za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości R. C. umowę darowizny z 20.10.2012 r., zawartą pomiędzy I. C. (2) a P. C. (1) i I. C. (1) w Kancelarii Notarialnej E. K., (...) spółka cywilna z siedzibą w W. przed Notariuszem E. R.. A. Nr (...) w zakresie przekazania na współwłasność, w udziałach po 1/2 na rzecz I. C. (1) i P. C. (1) zabudowanej nieruchomości gruntowej składającej się z działek oznaczonych ewidencji gruntów nr (...) o pow. 0,0755 ha, (...) o pow. 0,0684 ha, (...) o pow. 0,0112 ha, (...) o pow. 0,00582 ha, o łącznej pow. 0,1609 ha, położonej w Ł., w obrębie ewidencyjnym (...), gminie Ł., dla której prowadzona jest księga wieczysta w Sądzie Rejonowy w Łomży Wydział Ksiąg Wieczystych KW (...) (punkt I wyroku).

Reasumując, Sąd Okręgowy nie dał wiary zeznaniom świadków I. C. (2) i R. C. w zakresie, w jakim wskazywali, że w chwili ustanowienia rozdzielenia majątkowej i zawarcia umowy o podział majątku wspólnego dłużnik R. C. nie działał z pokrzywdzeniem wierzycieli i że I. C. (2) nie posiadała wiedzy o problemach finansowych męża i nie miała świadomości celu zawarcia ww. umowy. Sąd nie dał także wiary zeznaniom pozwanego I. C. (1), że nie zdawał on sobie sprawy z kwestii majątkowych pomiędzy jego rodzicami i finansowych problemów R. C.. Zeznania te nie znalazły oparcia w materiale dowodowym zgromadzonym w toku postępowania.

Zgodnie art. 134 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe jeżeli czynność upadłego jest bezskuteczna z mocy prawa lub została uznana za bezskuteczną, to, co wskutek tej czynności ubyło z majątku upadłego lub do niego nie weszło, podlega przekazaniu do masy upadłości, a jeżeli przekazanie w naturze jest niemożliwe, do masy upadłości wpłaca się równowartość w pieniądzu. Przekazanie do masy upadłości oznacza tu więc powinność nabywcy zwrotu w naturze, a w razie sporu, powstanie po stronie syndyka roszczenia procesowe o wydanie tych rzeczy i praw, które z masy ubyły - celem umożliwienia zaspokojenia z tak powiększonej masy upadłości wszystkich wierzycieli (por. wyrok Sądu Najwyższego z 06.09.2013 r., V CSK 454/12, Legalis nr 924898). Podobne stanowisko, co do możliwości żądania wydania nieruchomości wyrazili w swoich komentarzach do art. 134 p.u. prof. A. J. i S. G. / dostępne w LEX i L./ Dlatego Sąd nakazał pozwany, aby wydali masie upadłości R. C. zabudowaną nieruchomość ww. opisaną w terminie 30 dni od daty uprawomocnienia się wyroku (punkt II wyroku).

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., art. 99 k.p.c. i na zasadzie odpowiedzialności za wynik procesu zasądził od pozwanych na rzecz powoda Syndyka Masy Upadłości R. C. kwotę 14.417 zł, na którą składa

się wynagrodzenie w wysokości 14.400zł. ustalone w oparciu o § 2 pkt. 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnym, o treści obowiązującej na dzień wniesienia pozwu oraz opłata skarbowa od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł (punkt III wyroku).

Kosztami opłaty sądowej od pozwu, od której powód był zwolniony z ustawy Sąd obciążył pozwanych na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, zgodnie z wynikiem procesu. Opłatę sądową od pozwu wyliczono w wysokości 5% od wartości przedmiotu sporu, która wynosiła 1.400.000 zł (punkt IV wyroku).